

Dr Justyna Bieda
Adwokat
Kancelaria Adwokacka
ul. Narutowicza 52/3, 90-248 Łódź
tel. 602 531 719

Łódź, dn. 19 czerwca 2017 r.

OPINIA PRAWNA

na zlecenie Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Policyjnych

przedmiot zlecenia: zagadnienie prawne, czy realizowane, w latach 1984-1990, przez funkcjonariuszy Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i jego odpowiedników terenowych czynności służbowe były czynnościami operacyjno-technicznymi niezbędnymi w działalności Służby Bezpieczeństwa o których mowa w art. 13 b ust.1 pkt 5 lit d ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. poz. 2270).

Opinia została sporządzona w oparciu o analizę następujących odtajnionych aktów prawnych z normatywów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przechowywanych w zasobach archiwalnych **Instytutu Pamięi Narodowej**:

- instrukcji (tymczasowa) ministra bezpieczeństwa publicznego z 13 lutego 1945 r. *o pozyskaniu, pracy i ewidencji agenturalno-informacyjnej sieci,*
- instrukcji nr 012/53 Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z 15 sierpnia 1953 r. *o pracy aparatu bezpieczeństwa z siecią agenturalną,*
- instrukcji nr 03/55 (rozkaz przewodniczącego KdsBP) z 11 marca 1955 r. *o zasadach prowadzenia rozpracowania agenturalnego i ewidencji operacyjnej w organach bezpieczeństwa publicznego*
- instrukcji nr 03/60 Ministra Spraw Wewnętrznych z 2 lipca 1960 r. *o podstawowych środkach pracy operacyjnej służby bezpieczeństwa,*
- instrukcji nr 006/70 Ministra Spraw Wewnętrznych z 1 lutego 1970 r. *o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych,*

- zarządzenie nr 0047/79 ministra spraw wewnętrznych z 27 grudnia 1979 r. w sprawie stosowania i wykorzystywania technik operacyjnych,
- zarządzenie nr 00102 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 09 grudnia 1989 r. w sprawie zasad działalności Służby Bezpieczeństwa,
- zarządzenie nr 064/72 Ministra Spraw Wewnętrznych z 4 lipca 1972 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
- zarządzenia nr 065/89 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 sierpnia 1989 r. w sprawie zakresu działania Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych .

Powyższe akty prawne zostały zaczerpnięte z opracowań:

- 1) Tadeusz Ruzikowski, *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa (1945-1989)*, Materiały Pomocnicze Biura Edukacji Publicznej IPN, Warszawa 2004.
- 2) Monika Komaniecka, *Instrukcje pracy pionów pomocniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa (1945-1989)*, Instytut Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Kraków 2010.
- 3) Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w Polsce Ludowej (1944-190), red. Adrian Jusupovic, Rafał Leśkiewicz, Warszawa 2013.

W związku z zadaniem pytaniem prawnym należy rozważyć następujące zagadnienia:

- 1. Problematyka zdefiniowania czynności operacyjno-technicznych Służby Bezpieczeństwa,**
- 2. Charakter czynności wykonywanych przez Zarząd Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i jego odpowiedniki terenowe.**

Ad 1. Podstawową kwestią jest ustalenie na czym polegały czynności operacyjno-techniczne SB, co nie jest proste z uwagi na brak nie tylko definicji legalnej tego pojęcia.

Podstawą pracy funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa były instrukcje. Pierwsza tymczasowa wydana została w 1945 r., a następne w 1953, 1955, 1960, 1970 oraz ostatnia z 1989 r.

I tak instrukcja z 13 lutego 1945 r. o pozyskaniu, pracy i ewidencji agenturalno-informacyjnej sieci miała charakter tymczasowy stąd też była bardzo ogólnikowa i regulowała jedynie podstawowe kwestie związane z pracą operacyjną prowadzoną przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Stanowiła ona o sposobie werbowania przez pracowników operacyjnych tajnych agentów w celu wykrywania wrogich państwu działań i organizacji.

Niestety nie mówiła ona nic na temat form technik operacyjnych, którymi mieli posługiwać się funkcjonariusze.

Kolejna instrukcja z 15 sierpnia 1953 r. nr 012/53 *o pracy aparatu bezpieczeństwa z siecią agenturalną* mówi o zasadach werbunku i pracy z agenturą, a także o stosowaniu pomocniczych środków pracy operacyjnej w zakresie kontroli agentury.

Natomiast z instrukcji z 11 marca 1955 r. nr 03/55 *o zasadach prowadzenia rozpracowania agenturalnego i ewidencji operacyjnej w organach bezpieczeństwa publicznego PRL* możemy wywieść, iż czynności operacyjno-techniczne mające na celu rozpracowywanie określonych osób polegały na przeprowadzaniu tajnych obserwacji (§1), oględzin i rewizji (§12).

Następna instrukcja z 2 lipca 1960 r. nr 03/60 *o podstawowych środkach pracy operacyjnej służby bezpieczeństwa* mówi, iż służba bezpieczeństwa przy wykonywaniu tajnych zadań oprócz tajnych współpracowników korzysta również z technik operacyjnych, jak obserwacja zewnętrzna i kontrola korespondencji (część II, dział I).

Istotnym aktem normatywnym jest instrukcja nr 006/70 z 1 lutego 1970 r. *o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych*. W dokumencie tym po raz pierwszy wprost pojawia się termin czynności techniczno-operacyjne: *rozpracowanie operacyjne stanowi zespół czynności operacyjnych i operacyjno-technicznych, podejmowanych w stosunku do osoby (grupy osób) podejrzanej o przygotowywanie lub prowadzenie wrogiej działalności. Celem rozpracowanie jest: wszechstronne rozpoznanie form, metod i zakresu wrogiej działalności, przeciwdziałanie organizacyjnej działalności rozpracowywanej osoby oraz zebranie dowodów, ustalenie okoliczności i pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej. Rozpracowanie operacyjne z uwagi na jego rolę i miejsce w pracy operacyjnej powinno być działaniem aktywnym, tajnym, planowanym i skoordynowanym, prowadzonym przez doświadczonego pracownika operacyjnego pod nadzorem przełożonego. W pracy operacyjnej należy wykorzystywać: tajnych współpracowników, technikę operacyjną (podśluch telefoniczny, pokojowy oraz podgląd i dokumentację fotograficzną), kontrolę korespondencji, obserwację zewnętrzną, wywiad (bezpośredni i pośredni) oraz inne niezbędne siły i środki (§2 inst. 006/70).*

Ostatnie regulujące omawianą problematykę zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych nr 00102 z dnia 09 grudnia 1989 r. postanawia w §7, że *czynności operacyjno-techniczne w zakresie niezbędnym w działalności operacyjnej wykonują jednostki operacyjno-techniczne MSW i WUSW /SUSW/. Wprowadzona tym zarządzeniem instrukcja w sprawie szczegółowych zasad działalności operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w §1 rozdziału I*

zatytułowanego „wyjaśnienie wyrażeń” określa jednostki, o których stanowi wspomniany wyżej §7. Pkt 1 tego paragrafu brzmi: Jednostkami operacyjno-technicznymi MSW są: Departament Techniki, Biura „A”, „B”, „C” oraz odpowiadające im komórki organizacyjne w WUSW /SUSW/

Natomiast ani Zarządzenie 00102/89, ani załączona do niego instrukcja nie wyjaśnia, na czym polegają czynności operacyjno-techniczne Służby Bezpieczeństwa.

Aby precyzyjnie wskazać na czym polegały czynności operacyjno-techniczne należy sięgnąć do szczegółowych instrukcji i zarządzeń określających zasady pracy wiodącego w tych działaniach, powstałego w 1956 r. Biura „T”, które w 1971 r. przemianowano na Departament Techniki. Od 1972 r. składał się on z dwunastu wydziałów (Wydział I- instalacji i eksploatacji podsłuchu telefonicznego, Wydział II- eksploatacji podsłuchu pokojowego obiektów krajowych, Wydział III-eksploatacji podsłuchu pokojowego obiektów dyplomatycznych, Wydział IV- podglądu foto-dokumentacyjnego, tajnego przeszukania i fotografii operacyjnej, Wydział V- legalizacji krajowej i zagranicznej, Wydział VI- ogólnotechniczny, Wydział VII- instalacji podsłuchu pokojowego, Wydział VIII- opracowań i konstrukcji, Wydział IX- montażu sprzętu specjalnego, Wydział X- produkcji mechanicznej, Wydział XI- zabezpieczenia potrzeb operacyjno-technicznych oraz Wydział Inspekcji, a także Samodzielnej Sekcji „S” oraz Samodzielnej Sekcji Finansowej. (zarządzenie wewnętrzne nr 0065/72 dyrektora Departamentu Techniki MSW z 1 VIII 1972 r. *w sprawie zakresu działania komórek organizacyjnych i stanowisk pracy w Departamencie Techniki MSW*). W 1974 r. powstał jeszcze Wydział XII- rozwoju techniki i koordynacji naukowo-technicznej oraz Samodzielna Sekcja Ogólna. W 1977 r. na bazie Samodzielnej Sekcji Technicznej Stacji „Teleks” przy Departamencie Techniki MSW utworzono Wydział XIII- podsłuchu telegraficznego, natomiast Wydział Techniki szczebla wojewódzkiego przemianowano na Wydział XIV. Równocześnie decyzją ministra spraw wewnętrznych z 27 stycznia 1978 r. całość spraw związanych z kontrolą korespondencji przesyłanych „teleks” i „genteks” (podsłuch telegraficzny) przekazano z Biura „W” do Departamentu Techniki. We wrześniu 1979 r. na bazie Wydziału Inspekcji powstał Wydział Inspekcji i Analiz. Rok później rozwiązano Samodzielną Sekcję „S”. W 1980 r. z połączenia Samodzielnej Sekcji Finansowej i Samodzielnej Sekcji Ogólnej utworzono Wydział XV.

Na szczeblu wojewódzkim w 1956 r. w komendach wojewódzkich MO powstały wydziały „T” do których należały zagadnienia technik operacyjnych niezbędnych do działania SB. Struktura wydziałów „T” wzorowana była na centrali , z wyjątkiem legalizacji, produkcji sprzętu i ekspertyz. Według wytycznych MSW struktura wydziałów „T” w

komendach wojewódzkich MO przedstawiała się następująco: Sekcja 1- instalacji podsłuchu, Sekcja 2- fotografii operacyjnej, podglądu, i tajnych przeszukań, Sekcja 3- instalacji i eksploatacji podsłuchu telefonicznego i teleksu, Sekcja 4 - eksploatacji podsłuchu pokojowego, a także referat konserwacji sprzętu (*Wytyczne dotyczące zasad pracy. Zakres działania Wydziałów „T” Komend Wojewódzkich MO z 12 V 1975*).

Szczegółowe zasady stosowania czynności operacyjno-technicznych określono w zarządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych nr 0047/79 z 27 grudnia 1979 r. w sprawie *stosowania i wykorzystywania technik operacyjnych*. I tak w myśl §1 zarządzenia nr 0047/79 techniki operacyjne służyły do uzyskiwania informacji w sposób tajny przy pomocy specjalnych środków technicznych. Mogły być one stosowane wobec osób podejrzanych o wrogą działalność i mogły dotyczyć rozpracowań o szczególnym znaczeniu operacyjnym. W działaniach tych dopuszczano korzystanie z czynności operacyjno-technicznych takich jak: podsłuch pokojowy, podsłuch telefoniczny, podsłuch telegraficzny, podgląd i dokumentacja fotograficzna, tajne przeszukania (§2 zarz. 0047/79). Co istotne upoważnionym do instalacji i eksploatacji powyższych środków techniki-operacyjnej oraz przeprowadzania tajnych przeszukań na terenie PRL jest wyłącznie Departament Techniki MSW oraz Wydziały „T” KWMO (§9 zarz. 0047/79). Nadto instalowanie i wykorzystanie podsłuchu pokojowego możliwe było także przez Biuro „B” MSW oraz Wydziały „B” KWMO w uzgodnieniu z Departamentem Techniki MSW lub Wydziałem „T” KWMO. Należy też zauważyć, iż podjęcie tych czynności operacyjno-technicznych mogło nastąpić wyłącznie na podstawie formalnych wniosków akceptowanych przez uprawnionych kierowników jednostek i komórek organizacyjnych resortu (pkt. 2, 16, 22 załącznika do zarządzenia nr 0047/79 ministra spraw wewnętrznych z 27 grudnia 1979 r.) - *Instrukcji w sprawie zasad i trybu stosowania oraz wykorzystywania techniki operacyjnej*).

Analiza powyższych aktów prawnych pozwala **zdefiniować czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa o których mowa w art. 13 b ust.1 pkt 5 lit d ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. poz. 2270), jako czynności realizowane, z zastosowaniem metod i reguł pracy operacyjnej, przez wyspecjalizowane ogniwa, dysponujące niezbędnym wyposażeniem sprzętowym oraz posiadającą odpowiednią wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne kadra, przedsięwzięcia o**

charakterze niejawnym, których celem jest uzyskanie bądź potwierdzenie informacji o osobach lub zdarzeniach będących w zainteresowaniu jednostek operacyjnych i śledczych, sprowokowanie tych osób do określonych zachowań albo spowodowanie ich zaniechania lub zmiany.

Ad. 2 Zachodzi pytanie, jak w tym kontekście usytuowane były działania Wydziału Łączności.

Zawartego w pytaniu prawnym okresu dotyczą dwa Zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych. Pierwsze z nich, zarządzenie nr 064/72 z dnia 4 lipca 1972 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Zarządu Łączności w §1 stanowiło, iż *Zarząd Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych jest odpowiedzialny za prowadzenia działalności w dziedzinie : 1) organizacji, koordynacji i planowania rozwoju łączności, 2) zaopatrzenia technicznego w zakresie łączności, 3) utrzymania w sprawności technicznej urządzeń i systemów łączności, 4) funkcjonowania poczty specjalnej.* Szczegółowy zakres działania określał § 2 zarządzenia 064/72. I tak do obowiązków Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych należało: *1) zapewnienie ciągłości funkcjonowania międzynarodowej telefonicznej i telegraficznej łączności rządowej, 2) zapewnienie organizacjom politycznym, urzędom i innym instytucjom państwowym w tym również jednostkom organizacyjnym resortu spraw wewnętrznych telefonicznej międzymiastowej łączności rządowej do szczebla wojewódzkiego, w relacjach międzywojewódzkich, na kierunkach specjalnych oraz miejscowej łączności rządowej na terenie m. st. Warszawy, 3) organizowanie prac związanych z utrzymaniem i eksploatacją utajnionej łączności rządowej, 4) zapewnienie dla jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych: a) telefonicznej międzymiastowej łączności do szczebla powiatowego i na kierunkach specjalnych, b) telefonicznej łączności wewnętrznej i pocztowej, c) telegraficznej międzymiastowej łączności, d) radiowej krótkofalowej łączności do szczebla wojewódzkiego, z Krajami Demokracji Ludowej i na kierunkach specjalnych, e) radiowej ultrakrótkofalowej łączności dla potrzeb zainteresowanych jednostek, 5) przewożenie, doręczanie i ochrona dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnice państwową między instytucjami państwowymi i społecznymi w obrocie zamiejscowym na terenie kraju oraz dokumentów służbowych między jednostkami organizacyjnymi resortu spraw wewnętrznych do szczebla powiatowego włącznie, 6) zaopatrywanie komórek łączności jednostek organizacyjnych resortu w sprzęt materiały i druki dla potrzeb łączności, 7) organizowanie napraw sprzętu łączności znajdującego się w jednostkach organizacyjnych resoru spraw wewnętrznych, 8) inicjowanie, koordynacja i wprowadzanie postępu technicznego wynikającego z rozwoju łączności, 9) rozdział*

częstotliwości i danych radiowych dla potrzeb resortu spraw wewnętrznych, 10) inicjowanie i koordynacja przedsięwzięć organizacyjno-technicznych w zakresie łączności w resorcie spraw wewnętrznych, 11) wydawanie przepisów związanych z wewnętrzną organizacją zarządu łączności MSW, 12) organizowanie i koordynowanie prac obronnych w zakresie łączności na zasadach określonych odrębnymi przepisami, 13) reprezentowanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na zewnątrz w sprawach należących do zakresu działania Zarządu Łączności MSW.

Kompetencje Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych pozostały bez zmian także po uchwaleniu ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działalności podległych mu organów (Dz. U. Nr 38, poz. 172), a w którym to akcie normatywnym przyznano oficjalnie istnienie Służby Bezpieczeństwa, jako formacji realizującej zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa państwa oraz wyodrębniono korpus funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa.

Drugie z tych zarządzeń, nr 065/89 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 sierpnia 1989 r. w sprawie zakresu działania Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych uchyla zarządzenie 065/72 ale zakres kompetencji określa niemal identycznie jak czynił to przepis uchylony. I tak § 1 zarządzenia nr 065/89 stanowił *Zarząd Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych jest odpowiedzialny za prowadzenia działalności w dziedzinie: 1) organizacji, koordynacji i planowania rozwoju łączności, 2) zaopatrzenia technicznego w zakresie łączności, 3) utrzymania w sprawności technicznej urządzeń i systemów łączności, 4) funkcjonowania poczty specjalnej.* Szczegółowy zakres czynności wskazany w § 2 zarządzenia nr 065/89 również koreluje z czynnościami jakie wykonywał Wydział Łączności na mocy zarządzenia z 1972 r. I tak § 2 zarządzenia nr 065/89 stanowił: *do zakresu działania Zarządu Łączności MSW należy w szczególności: 1) zapewnienie centralnym i wojewódzkim władzom organizacji politycznych, naczelnym i wojewódzkim organom władzy i administracji państwowej oraz jednostkom organizacyjnym podległym Ministerstwu Spraw Wewnętrznych: a) telefonicznej utajnionej międzynarodowej łączności rządowej, b) telegraficznej utajnionej międzynarodowej łączności rządowej dla abonentów w odrębnie ustalonym zakresie, telefonicznej utajnionej międzymiastowej łączności rządowej do szczebla wojewódzkiego i w relacjach specjalnych, d) utajnionej łączności telekonferencyjnej do szczebla wojewódzkiego, e) miejscowej telefonicznej i radiotelefonicznej /UKF/ łączności rządowej na terenie miasta stołecznego Warszawy, 2) przyjmowanie, przewożenie, wydawanie i ochrona: a) w obrocie zamiejscowym na terenie kraju-dokumentów i przedmiotów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę państwową naczelnym, centralnym i terenowym organom*

państwowych, organizacji politycznych i społecznych oraz jednostek gospodarki uspołecznionej, b) dokumentów służbowych jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych; 3) zapewnienie resortowi spraw wewnętrznych w ramach wewnątrzresortowego systemu: a) miejscowej i międzymiastowej łączności telefonicznej, b) miejscowej i międzymiastowej łączności telegraficznej, c) radiowej łączności krótkofalowej z resortami spraw wewnętrznych państw Układu Warszawskiego, Wojewódzkimi Urzędami Spraw Wewnętrznych i Brygadami MOP, d) radiowej łączności krótkofalowej na kierunkach specjalnych, e) radiotelefonicznej łączności ultrakrótkofalowej, f) łączy dla potrzeb transmisji danych, g) jawnej obserwacji telewizyjnej, 4) umożliwienie korzystania jednostkom resortu spraw wewnętrznych z telefonicznej łączności sieci użytku publicznego oraz łączności innych resortów na podstawie odrębnych porozumień, 5) rozdział częstotliwości oraz dokumentów ruchu radiowego dla potrzeb jednostek resortu spraw wewnętrznych, straży pożarnych i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, 6) opracowywanie wieloletnich i rocznych programów i planów: a) rozwoju łączności, dostaw sprzętu i materiałów łączności, prac badawczo rozwojowych, 7) propagowanie, opiniowanie i rozpowszechnianie wniosków racjonalizatorskich w zakresie łączności, 8) ocena i zatwierdzanie programów organizacyjno-użytkowych, zlecanie opracowań i zatwierdzanie założeń techniczno-ekonomicznych na prace instalacyjno-montażowe łączności oraz nadzór nad ich realizacją, 9) zaopatrywanie w sprzęt i materiały łączności, odbiór techniczny sprzętu zleconego do produkcji, analiza kosztów, prowadzenie rozliczeń finansowych z tytułu dostaw, robót i usług, 10) określanie zasad organizacji napraw sprzętu wprowadzonego do eksploatacji w systemach łączności resortu spraw wewnętrznych.

Treść przytoczonych dokumentów pokazuje, iż Zarząd Łączności i jego odpowiedniki terenowe świadczyły wyłącznie usługi w zakresie szeroko rozumianej łączności administracyjnej dla politycznych i administracyjnych władz i urzędów szczebla centralnego i wojewódzkiego, w tym dla całego ówczesnego resortu spraw wewnętrznych. Głównym odbiorcą tych usług były wchodzące w skład resortu organa Milicji Obywatelskiej.

Wnioski.

Przeprowadzona powyżej analiza pozwala na stwierdzenie, że czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa były elementem tajnej inwigilacji, również z użyciem agentury, jednostek podejrzewanych o wrogą działalność przeciwko ówczesnemu państwu. Polegały one w szczególności na zakładaniu podsłuchów

(telefonicznych, telegraficznych, pokojowych), podglądów, robieniu dokumentacji fotograficznej, tajnych przeszukań, prowadzeniu obserwacji i kontroli korespondencji. Mogły je wykonywać tylko ściśle wskazane jednostki, a to Biuro „T” MSW i wydziały „T” KWMO /WUSW/ oraz Biuro „B” MSW i wydziały „B” KWMO /WUSW/ oraz do chwili likwidacji Zarządzeniem 115/org z 30.05.1989 Ministra Spraw Wewnętrznych Biuro „W” i wydziały „W” KWMO /WUSW/.

Natomiast działalność Zarządu Łączności i jego odpowiedników terenowych pozostawała w zupełnej odrębności od czynności operacyjno-technicznych niezbędnych w działalności Służby Bezpieczeństwa. Z żadnego z ujawnionych dokumentów nie wynika, aby jednostki te miały jakiegokolwiek uprawnienia do prowadzenia tajnych czynności polegających na inwigilacji poprzez np.: zakładanie podsłuchów, przeszukania, obserwację, sporządzanie dokumentacji fotograficznej, czy perlustracji korespondencji. Zadaniem pionu łączności było świadczenie usług podmiotom, które wyżej wskazano w zakresie określonym stosownymi przepisami.

Konkludując w oparciu o przedstawioną analizę materiałów źródłowych należy jednoznacznie stwierdzić, że **realizowane w latach 1984-1990 przez funkcjonariuszy Zarządu Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i jego odpowiedników terenowych czynności służbowe nie były czynnościami operacyjno-technicznymi niezbędnymi w działalności Służby Bezpieczeństwa o których mowa w art. 13 b ust.1 pkt 5 lit d ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. poz. 2270).**